

La COVID-19 i el seu impacte en l'ocupació

Rafael Allepuz Capdevila

Departament d'Economia Aplicada. Universitat de Lleida

Un cop feta la radiografia de l'ocupació, just abans de l'arribada de la pandèmia, i conegut el procés mitjançant el qual s'ha arribat a la situació que es descriu en el capítol anterior passo a analitzar l'impacte de la gestió de la COVID-19 sobre l'ocupació.

En primer lloc, vull fer una breu reflexió sobre l'excepcionalitat del moment i la gestió de la crisi econòmica i del treball realitzada com a conseqüència de la pandèmia.

Les anteriors crisis econòmiques es veien venir. En general, les crisis sorgeixen com a conseqüència dels efectes d'uns estímuls econòmics negatius. Aquests estímuls apareixen amb motiu de decisions individuals i col·lectives en matèria econòmica. Com sabem, la crisi econòmica del 2008 sorgeix com a conseqüència de decisions en matèria financera, mitjançant les hipoteques *subprime*, i immobiliària, mitjançant la creació d'una bombolla especulativa. Aquestes decisions es van prendre amb el suport de legislacions permissives que varen potenciar aquestes pràctiques nocives. En aquesta crisi, com en les anteriors, afloren deficiències estructurals del model econòmic que agreugen els seus efectes.

L'actual crisi econòmica, derivada de la pandèmia de la COVID-19, no ha respost a estímuls econòmics sinó a decisions preses en l'àmbit polític. Aquestes s'han pres en resposta a una pandèmia imprevisible i de ràpida expansió que han provocat el confinament de la població en les seves cases i l'aturada (una mena d'hivernació) de la major part de l'activitat econòmica, amb el consegüent tancament de negocis. Per aquest motiu, es fa necessària una perspectiva d'anàlisi i de presa de decisions diferent.

De nou, l'actual crisi econòmica s'està analitzant com una crisi d'oferta i/o de demanda amb els principis de l'ortodòxia econòmica. És així com les mesures adoptades responen a la lògica econòmica tradicional però adaptades a les exigències del moment, on l'excepcionalitat només es troba en la seva transcendència, abast i contundència.

L'ocupació durant la pandèmia

a. Afiliació a la Seguretat Social

Segons dades d'Afiliació a la Seguretat Social a Catalunya, abans de l'inici de la pandèmia amb dades del mes de febrer, havia 3.356.457 persones afiliades. Dos mesos després, en finalitzar el mes d'abril, la xifra era de 3.210.827 persones, amb una disminució total de 145.630 persones, de les que el 93,28% eren treballadores assalariades. Aquestes dades reflecteixen la finalització dels contractes temporals i els acomiadaments produïts des de l'inici del període de pandèmia. La davallada de l'afiliació al règim general ha afectat, amb major mesura, a les persones assalariades en situació més precària ja que el 87,11% del total eren contractes temporals vençuts i no renovats. La resta de persones, que han estat causa d'acomiadaments, tenien contractes indefinits, la qual cosa posa de manifest que no s'ha pogut evitar la pèrdua d'ocupació en aquesta tipologia de contractes, tot i l'excepcionalitat del moment.

Tanmateix, en aquests dos mesos, a Catalunya hi ha més de 9.000 afiliats menys en el règim d'autònoms, representant un 2% de disminució, amb el que moltes persones ocupades per compte propi han hagut d'abandonar la seva activitat.

Els col·lectius de població ocupada en situació més precària han seguit patint les conseqüències de la destrucció d'ocupació.

b. Expedients de Regulació Temporal d'Ocupació

En aplicació dels ERTO a Catalunya, a finals del mes d'abril, s'havien presentat 95.555 expedients que afectaven a 701.585 persones.

A l'hora de fer una breu radiografia sobre les persones afectades pels ERTO destaca la següent informació:

1. Per seccions d'activitat:

- Hostaleria 19,1%
- Indústries manufactureres 18,8%
- Comerç a l'engròs i al detall 18,4%
- Construcció 6,4%
- Educació 5,1%
- Activitats artístiques i d'entreteniment 5,1%

D'una classificació de 21 seccions d'activitat, s'observa com només tres d'elles acaparen al 56,3% de tots els treballadors i treballadores afectats per ERTO. A molta distància apareixen les tres acti-

vitats següents més rellevants. Entre les sis primeres està el 72,9% del total. La regulació temporal d'ocupació s'ha concentrat en molt poques activitats.

1. Prop de la meitat dels expedients, concretament un 45,3% del total, afecta només a dues seccions d'activitat i en la mateixa proporció cadascuna, que són: Comerç a l'engròs i al detall i Hostaleria.

És convenient remarcar el fet de que es produeix una concentració dels expedients de regulació en dues seccions d'activitat, amb més intensitat i major diferència respecte les altres seccions que en l'anàlisi per persones afectades.

2. Entre les sis seccions d'activitat destacades en el punt 1 es concentren més de la meitat de l'ocupació total a Catalunya, amb el que l'afectació se centra en les activitats on hi ha un major nombre de persones ocupades.

D'aquesta manera, les activitats acollides a ERTO i que, en principi, són les que més risc tenen de continuïtat afecten a una gran quantitat de persones treballadores, amb el que les seves expectatives de futur personals i laborals són molt incertes. La vulnerabilitat social en aquests moments és molt elevada.

c. El teletreball

No tots els sectors d'activitat s'han vist afectats de la mateixa manera per la crisi. Les opcions de teletreball s'han estès i han reforçat moltes activitats, amb el que s'ha pogut mantenir l'activitat laboral i, fins i tot, en alguns casos incrementar per l'augment en la seva demanda de productes i la possibilitat de reconversió de la producció (per la fabricació d'EPIS, per exemple).

“La rapidesa amb la que es va declarar el confinament va dificultar que moltes activitats poguessin portar-se a terme immediatament a distància.”

Amb motiu de la pandèmia s'ha paralitzat l'activitat de professionals i treballadors ocupats en activitats que no es consideren essencials o perquè no poden treballar des de la seva residència habitual a causa del confinament (RDL 8/2020, 17 de marzo). Aquesta darrera circumstància ha estat important a l'hora de determinar la possibilitat de continuar o aturar l'activitat i serà cabdal per incidir en el retorn progressiu un cop es determini la des-escalada. Segurament que la rapidesa amb la que es va declarar el confi-

nament va dificultar que moltes activitats susceptibles de realitzar-se des del domicili habitual

poguessin portar-se a terme immediatament a distància¹. No hi ha dubte que en molts casos aquesta dificultat ha estat corregida per l'aportació de l'equipament personal que els treballadors i treballadores tenen als seus domicilis particulars.

Abans de la COVID-19, l'any 2019, a Espanya un 3,5% de les persones ocupades havien declarat treballar ocasionalment en el seu domicili i un 4,9% més de la meitat dels dies treballats².

Entre aquestes persones destaquen les autònomes, les assalariades en petites empreses (la majoria de fins a 50 treballadors que representen el 80% del total) i, en general, les que treballen en ocupacions qualificades ja que, en més de la meitat dels casos, es tractava de Tècnics i professionals científics i intel·lectuals, seguits dels Tècnics de suport i de Directors i Gerents. Els tres grups representaven entre el 70 i el 80%, segons si ho feien ocasionalment o de forma més habitual.

El teletreball segueix sent una forma de treballar poc utilitzada en algunes branques d'activitat econòmica que podrien haver-se vist afavorides pels nous avenços tecnològics, com les manufactures, el transport i l'emmagatzematge, les activitats administratives, el comerç i altres serveis.

Aquest escenari dibuixa un panorama molt desigual a l'hora d'afrontar les mesures de confinament de la població i d'aturada de l'activitat empresarial. Està clar que moltes empreses i treballadors i treballadores han fet un gran esforç d'adaptació al teletreball quan aquest ha estat possible, però sens dubte s'han quedat al marge moltíssimes activitats i personal laboral.

Les mesures governamentals en matèria d'ocupació

El govern espanyol, mitjançant el Real Decret-Llei 8/2020 de 17 de març, ha establert una sèrie de mesures urgents i extraordinàries per a fer front a l'impacte econòmic i social de la COVID-19. Entre aquestes, destaquen les mesures en matèria de protecció per desocupació que estaran vigents mentre duri aquesta situació. S'aproven mesures en el marc d'una suspensió temporal dels contractes i de reduccions temporals de jornada (ERTO). S'estableix la protecció del conjunt de persones treballadores que es vegin afectades per un ERTO, incloses aquelles que no reuneixen els requisits ordinaris d'accés a la prestació. L'accés a la prestació, en aquestes circumstàncies, no consumeix el dret de gaudi d'altres prestacions futures.

El RDL manifesta que té un triple objectiu: *primer*, reforçar la protecció dels treballadors i treballadores, les famílies i els col·lectius vulnerables; *segon*, donar suport a la continuïtat en l'activitat

---

1. Normalment el teletreball requereix d'una certa inversió en equipament informàtic i tecnològic i d'un determinat nivell tecnològic per part de les persones treballadores.

2. Les dades que se comenten estan extretes del Boletín Económico del Banco de España 2/2020 titulat *El teletrabajo en España*.

productiva i el manteniment de l'ocupació; i *tercer*, reforçar la lluita contra la malaltia. Tanmateix, amb els ERTO es busca alleujar els costos en què incorren les empreses i incentivar el manteniment del capital humà ja format. D'aquesta manera, es facilita a l'empresa la recuperació dels treballadors i de les treballadores que tenen la formació per realitzar l'activitat en qüestió i que coneixen l'empresa i el manteniment dels llocs de treball. Per aquest motiu, l'aturada ha de ser un procés d'hivernació de l'activitat.

La quantia de la prestació es determina aplicant el 70% a la base reguladora, amb una quantitat màxima de 1.411,83 euros quan es tenen dos o més fills a càrrec. La durada d'aquesta prestació la determina el RDL fins a l'últim dia en que finalitzi l'estat d'alarma. El temps de la seva percepció s'entén cotitzat.

Els ERTO només s'han pogut demanar quan s'han complert els requisits que estableix el RDL sobre l'existència de causes econòmiques, tècniques, organitzatives i de producció de força major vinculades amb els efectes de la pandèmia de la COVID-19. L'autoritat laboral constatarà amb un informe l'existència d'aquestes causes. També s'exigeix el compromís de manteniment de l'ocupació durant els sis mesos posteriors a la finalització dels ERTO.

Amb aquestes mesures, i d'altres, com l'ajornament en el pagament d'impostos, la facilitació d'accés al cobrament de prestacions a la població ocupada (per compte propi i aliè³), l'establiment de moratòries en el pagament d'hipoteques, lloguers i subministraments bàsics, la moratòria de pagament de cotitzacions socials, l'ajornament de pagament de deutes amb la Seguretat Social i la flexibilització de préstecs, el govern pretén amortir els efectes de la crisi sobre l'ocupació i l'activitat productiva.

Reflexions al voltant de les mesures

Un dels interrogants que ens planteja aquest escenari és que si quan finalitzi l'estat d'alarma la població ha estat la principal víctima dels seus efectes, com podrem dur a terme la recuperació? Si algunes empreses han tancat, si altres han aprofitat l'ocasió per dur a terme ajustaments sobre l'ocupació mitjançant acomiadaments, si l'ocupació s'ha reduït, si el poder adquisitiu de les famílies és menor, etc. les perspectives de millora no es materialitzaran i tornarem a estar on estàvem fa pocs anys o pitjor. De què ens haurà servit l'experiència d'altres crisis que s'han gestionat amb la mateixa lògica econòmica?

---

3. La prestació de cessament d'activitat per COVID-19 i altres beneficis de cotització per a treballadores i treballadors autònoms es pot sol·licitar, tot i que no s'hagi cotitzat prèviament, sempre que estigui al corrent de pagament de quotes o es regularitzin els pagaments pendents, que les activitats hagin quedat suspeses per l'estat d'alarma i que la seva facturació s'hagi vist reduïda.

Si les mesures comentades no contemplen la prohibició d'acomiadaments, tot i que la disposició addicional sexta estableix que les mesures extraordinàries en l'àmbit laboral estaran subjectes al compromís de l'empresa de mantenir l'ocupació durant el termini de 6 mesos des de la data de represa de l'activitat, caldrà veure com es gestiona aquesta circumstància quan es reiniciï la mateixa. L'experiència passada i el fet de no haver derogat o substituït la darrera reforma laboral dibuixa un escenari poc fiable respecte a la continuïtat i protecció de molts llocs de treball.

Tot i les mesures adoptades, i en base a experiències anteriors, cal seguir adoptant altres mesures de protecció social destinades a aquells col·lectius de població afectats per la crisi per als que encara no s'han implementat, amb l'objectiu que no augmentin els nivells de pobresa i desigualtat.

Sobre el model productiu

La COVID-19 ha posat de manifest moltes mancances relacionades amb el model productiu del país ja que ha reflectit la seva debilitat davant adversitats com les actuals. Autònoms i petites i mitjanes empreses han estat els segments més perjudicats. El pes d'aquests dos és superior respecte altres països europeus, circumstància que incrementa les conseqüències negatives de la pandèmia.

Existeix un excessiu pes del sector serveis que ha resultat especialment perjudicat per les mesures adoptades arran de la pandèmia, fet que podem considerar com un factor addicional d'agreujament de la crisi. Un comportament semblant de vulnerabilitat segueix el sector industrial, molt concentrat en les manufactures amb l'ús intensiu de mà d'obra.

En conseqüència, una bona part de les activitats del sector industrial i del sector serveis (comerç, transports, comunicacions, restauració, hostaleria, cultura, esports, espectacles, i fins i tot moltes activitats dels serveis públics, entre altres) han quedat paralitzades.

En termes d'ocupació, el sector serveis representava l'any 2018 el 73,3% de l'ocupació a Catalunya, per sobre de la mitja europea (71,4%). El sector industrial ocupava el 25,0% de la població laboral total (24,2% a la UE) i el primari, 1,7% (3,7% a la UE). En general, els nivells de productivitat del treball són baixos perquè els llocs de treball que s'han anat creant, en els darrers anys, han fet disminuir la productivitat per ocupació a temps complet equivalent (Generalitat de Catalunya. Consell Assessor per al Desenvolupament Sostenible, 2016). Totes les seccions d'activitat destacades en les sol·licitud d'ERTO tenen una productivitat per sota de la mitjana (Generalitat De Catalunya. Consell de Treball, 2018). Aquesta circumstància reflecteix un altre símptoma de debilitat econòmica.

Sens dubte, la debilitat del model productiu també es posa de manifest en l'estructura empresarial del país. Si partim d'una classificació d'empreses per nombre de treballadors (segons la classifica-

ció del CNAE 2009), des de l'any 2008 fins el 2018 només ha augmentat el nombre d'empresaris sense treballadors (24.554 empreses, un 7,5%) i les empreses de més de 1.000 treballadors (16 empreses, un 10%)⁴. La resta, quantitativament, ha disminuït. La polarització empresarial és una

“Una altra debilitat és la feble integració del teletreball, i de l'adaptació a les tecnologies en general, d'una bona part del sector productiu del país.”

característica d'aquesta estructura empresarial que sens dubte està relacionada amb els diferents segments laborals (explicats en el capítol anterior).

Una altra debilitat és la feble integració del teletreball, i de l'adaptació a les tecnologies en general, d'una bona part del sector productiu del país⁵. El retard en la innovació tecnològica en el treball es posa de manifest quan entre l'any 2009 al 2019, segons dades de l'INE, l'augment de les

persones que declaraven treballar des de casa ha estat només d'un 2,4% i que el percentatge de persones treballadores que practiquen teletreball a Espanya està bastant per sota de la mitjana europea (7,5% respecte al 13,5% europeu).

Valoració final

Acabava el capítol anterior destacant un mercat de treball segmentat. L'actual crisi de la COVID-19 ha posat de manifest un altre element de diferenciació com és el factor tecnològic. Les possibilitats de realitzar teletreball han estat molt importants per mantenir l'activitat, passar a la situació d'ERTO o ser acomiadat. Els treballadors i treballadores que millor s'han adaptat a les exigències tecnològiques del moment per mantenir la seva activitat laboral són els que ja utilitzaven el teletreball de forma més o menys ocasional. Entre aquests destaquen els que tenen un elevat nivell de formació, els que tenen major experiència professional i els més estables des del punt de vista laboral. Per tant, la població ocupada que ja partia d'una situació més desfavorable a l'arribada de la pandèmia és la que està patint amb major intensitat els efectes negatius sobre l'ocupació.

Les mesures, més o menys encertades, decretades pel govern d'Espanya tenen com a objectiu que les empreses no acomiadin als seus treballadors a causa de l'aturada de l'activitat productiva i que un cop arribi la recuperació disposin dels mateixos treballadors i treballadores, formats i qualificats, per reiniciar l'activitat i respondre amb rapidesa i eficàcia la nova demanda de producció. Voler prescindir d'aquests per evitar costos (de fet amb els ERTOS se'ls eviten igualment) per

4. A Catalunya el nombre d'empreses de 1.000 treballadors representen un 0,03% del total.

5. Son molts els informes que en els darrers anys han anat advertint d'aquesta circumstància. Un d'ells és l'elaborat per ADECCO (2017) *Informe ADECCO sobre el futuro del Trabajo en España 2016*.

després cercar-ne de nous segons les necessitats del moment és tenir una visió empresarial poc competitiva i molt poc eficient. Caure en el pessimisme no és la millor estratègia per la recuperació econòmica. Els treballadors i treballadores afectats pels ERTO mantindran un determinat nivell de poder adquisitiu que podrà ser la base de la demanda interna tant necessària per a la recuperació.

Mesures amb les que el govern, els treballadors i les treballadores i el teixit empresarial assumeixen un esforç col·lectiu són les necessàries pel manteniment dels llocs de treball, la viabilitat de les empreses i la projecció econòmica del nostre país. Si això no es fa l'alternativa seria l'acomadament de les plantilles i els tancaments empresarials. Amb aquest escenari, com es podria re-empresariar l'activitat?

Cal insistir en mesures de protecció de l'ocupació i del teixit empresarial més feble però, sobretot, afegir mesures de caire més social per protegir als col·lectius de població que ja partien d'una situació de pobresa i d'exclusió social i als nous que s'aniran incorporant. El benestar i la seguretat de les persones ha d'estar en el centre de les polítiques econòmiques i socials a aplicar. Tanmateix, no es pot ofegar als nostres governs amb estratègies encaminades a un creixement desmesurat de l'endeutament econòmic. Experiències passades així ho recomanen. En cas contrari les expectatives de futur dibuixaran un escenari gens desitjable.

“El benestar i la seguretat de les persones ha d'estar en el centre de les polítiques econòmiques i socials a aplicar.”

Referències

- Generalitat de Catalunya. Consell Assessor per al Desenvolupament Sostenible. (2016). *L'Agenda 2030: transformar Catalunya, millorar el món. Informe 3/2016*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.
- Generalitat De Catalunya. Consell de Treball, Econòmic i Social de Catalunya (2018). *El model productiu i la productivitat a Catalunya* Barcelona: Generalitat de Catalunya.

